

Tvorba polusloženica u publicističkome stilu

Jerbić, Tea

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:772309>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-19**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Filozofski fakultet
Odsjek za kroatistiku

TEA JERBIĆ

TVORBA POLUSLOŽENICA U PUBLICISTIČKOME STILU

Završni rad

Pula, rujan, 2023. godina.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Filozofski fakultet
Odsjek za kroatistiku

TEA JERBIĆ

TVORBA POLUSLOŽENICA U PUBLICISTIČKOME STILU

Završni rad

JMBAG: 0303090481

Studijski smjer: Hrvatski jezik i književnost i Japanski jezik i kultura

Predmet: Tvorba riječi

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Filologija

Znanstvena grana: Kroatistika

Mentorica: doc. dr. sc. Teodora Fonović Cvijanović

Pula, rujan, 2023. godine.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana **Tea Jerbić**, kandidat za prvostupnika Hrvatskog jezika i književnosti i Japanskog jezika i kulture ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____ godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, **Tea Jerbić** dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom „**Tvorba polusloženica u publicističkome stilu**“ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu

U Puli, _____ godine

Potpis

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Standardni jezik.....	2
2.1. Funkcionalni stilovi u hrvatskome jeziku.....	6
3. Tvorba riječi.....	12
3.1. Tvorbeni načini.....	14
3.2. Polusloženice.....	19
3.2.1. Podjela polusloženica.....	20
3.2.2. Polusloženice u jezičnim savjetnicima.....	23
3.2.3. Frazemske polusloženice.....	25
4. Polusloženice u publicističkome stilu.....	26
4.1. Imeničke polusloženice.....	27
4.2. Pridjevne polusloženice.....	29
4.3. Priložne, glagolske, frazemske i ostale polusloženice.....	32
4.4. Tablica s polusloženicama.....	36
5. Zaključak.....	38
6. Popis literature i drugih izvora.....	39
7. Sažetak rada.....	41

1. Uvod

Ovaj se rad bavi polusloženicama kojima se u normativnim priručnicima ne pridaje dovoljno pozornosti unatoč činjenici da se često pojavljuju u svakodnevnim situacijama u različitim vrstama tekstova. Ipak, primjećujemo da se u posljednje vrijeme jezikoslovci njima više bave, nastoje ih detaljnije opisati čime se otvaraju novi problemi, pojavljuju se proturječna mišljenja, nejasnoće i otvorena pitanja, ali također i prostor za istraživanje te zaista zanimljive i kompleksne teme. Stoga na početku, pozivajući se na radove jezikoslovaca koji ih proučavaju, dajemo pregled prikaza polusloženica u relevantnoj literaturi, dotičemo se njihove definicije i različitih podjela, ukazujemo na probleme i poteškoće u vezi s njihovom uporabom. S obzirom na to da su podosta zastupljene u publicističkome stilu, u novinama, časopisima, na internetskim portalima i drugim izvorima, u radu analiziramo polusloženice na primjeru dnevnoga lista, tjednika, modnoga časopisa i internetskih novinskih portala s ciljem utvrđivanja nedosljednosti u njihovoj uporabi te utvrđivanja na koji se način inačice oko kojih postoji neslaganje u normativnoj literaturi ostvaruju u uzusu. Utvrdit ćemo koje su vrste polusloženica najčešće, u kojim se novinama pojavljuju te od kojih se dijelova sastoje.

2. Standardni jezik

Kada kažemo hrvatski jezik, taj se pojam odnosi na sve jezične ostvaraje od najranijih dana pa sve do danas. Hrvatski je jezik dio skupine slavenskih jezika, podskupine južnoslavenskih jezika. „Hrvatskim se kao materinskim jezikom služi više od 5,5 milijuna ljudi.“¹ Hrvatski se jezik dijeli na tri narječja: štokavski, čakavski i kajkavski te ta narječja na razne dijalekte i mjesne govore. Standardni se jezik najlakše može definirati kao „gramatički i pravopisno normiran službeni jezik neke države temeljen na književnom jeziku“ (Opačić 2015: 408). Taj standardni jezik „stoji iznad dijalekta i sposoban je da bude komunikativno sredstvo za pripadnike raznih dijalekata“ (Jonke 1965 : 184). Prema najpoznatijoj definiciji standardnoga jezika Dalibora Brozovića, standardni je jezik „autonoman vid jezika, uvijek normiran i funkcionalno polivalentan, koji nastaje pošto se jedna etnička ili nacionalna formacija, uključivši se u internacionalnu civilizaciju, počne u njoj služiti svojim idiomom, koji je dotad funkcionirao samo za potrebe etničke civilizacije.“ (Brozović 1970: 28). Dakle, standardni jezik uzima određene elemente iz jezika koji se potom normiraju i prilagode svim govornicima određenoga standardnoga jezika. Uz navedene značajke treba još spomenuti stabilnost u prostoru te elastičnu stabilnost u vremenu i u redcima što slijede, objasniti ćemo značajke standardnoga jezika s posebnim naglaskom na njegovu polifunkcionalnost.

Dakle, značajke su standardnoga jezika, prema Brozoviću, autonomnost (neovisnost), svjesna normiranost, višefunkcionalnost, stabilnost u prostoru i elastična stabilnost u vremenu.

Autonomnost odnosno neovisnost hrvatskoga standardnog jezika označava da se on “ne podudara ni s jednim od triju hrvatskih narječja, ni s jednim od šesnaest dijalekata, ni s jednom od mnogobrojnih skupina mjesnih govora te ni s jednim mjesnim govorom.” (Frančić i dr. 2005: 23). Valja naglasiti da je hrvatskome standardnom jeziku osnovica štokavsko narječje, ali stanovnici štokavskoga narječja nisu privilegirani i oni dijelom moraju učiti standardni jezik. Štokavski dijalekt i hrvatski standardni jezik, dakle, ne smijemo smatrati istoznačnicama.

Kako smo već spomenuli, hrvatski standardni jezik uređen je eksplicitnom normom. Prema Katičiću (1995: 176) “standardna norma određuje što je u jeziku stilski neutralno i stoga neobilježeno”. Norma, također određuje i „pravilnost jezičnih

¹ Izvor: <http://ihj.hr/stranica/o-hrvatskome-jeziku/26/> (Pristupljeno: 18.rujna 2023.)

jedinica u kojemu od funkcionalnih stilova.“ (Blagus Bartolec i dr. 2016: 18). Iako norma utvrđuje pravila i određuje kako pravilno upotrebljavati sve jedinice jezika, ona je nestabilna i to zbog dvostrukosti odnosno dvojbi. „Norma može biti nestabilna jer:

1. priručnici daju proturječne savjete i pravila
2. priručnici dopuštaju više mogućnosti
3. je nelogična i nedosljedna
4. nije u skladu s praksom u drugim strukama (npr. pisanje decimalnih brojeva sa zarezom ili točkom)
5. se u praksi često ne provodi.“ (Blagus Bartolec i dr. 2016:18-19)

Na svakoj jezičnoj razini javljaju se inačice pa je važno odrediti što je pravilno, a što nije i o tome odlučuju upravo norme te tako se razlikuje: grafijska (slovopisna), pravopisna (ortografska), fonološka (uključuje i prozodiju), pravogovorna (ortoepska), gramatička ili morfosintaktička (morfološka i sintaktička), leksičkosemantička (s tvorbom riječi), stilistička, pragmalingvistička i retorička norma. Na svakoj od tih razina mogu se naći nedoumice i problemi. Primjerice, na fonološkoj razini razmišljamo je li pravilno *aktualan ili aktuelan*, na morfološkoj treba li *ronioca ili ronilaca*, na tvorbenoj treba li za naziv mjesta na kojemu se što prodaje upotrijebiti sufiks *-arna* ili *-arnica*. (Blagus Bartolec i dr. 2016: 19). Na sintaktičkoj razini dvojimo oko toga treba li reći *diskutirati po tom pitanju ili o tom pitanju* (Opačić 2015: 67), na leksičkoj razini je li *shizofrenija ili šizofrenija* te na pravopisnoj je li *newyorški ili njujorški*? (Blagus Bartolec i dr. 2016: 19). Postavlja se pitanje kako uopće odrediti koja inačica ima prednost ili koja je netočna. Blagus Bartolec i dr. navode da su „pri normiranju općega leksika najvažnija načela jezičnoga normiranja načelo sustavnosti, načelo autohtonosti, načelo svrhovitosti, tradicijsko načelo, načelo proširenosti u uporabi, načelo produktivnosti te načelo poštovanja razvojnih tendencija.

1. Načelo sustavnosti: (...) prednost daje jedinici koja se (bolje) uklapa u sustav standardnoga jezika. Na temelju toga načela sustavnu prednost u standardnome jeziku imaju pridjevi na *-ijski* pred pridjevima na *-ioni*, od imenica na *-ar* dobri su instrumentali i na *-om* i na *-em* te posvojni pridjevi i na *-ev* i na *-ov*. (...)

2. Načelo autohtonosti: Hrvatskoj se jezičnoj jedinici (riječi, izrazu, sintaktičkoj konstrukciji) daje prednost pred stranom. Na temelju toga načela prednost se daje domaćoj riječi (*računalo* pred *kompjuter*, *proslijediti* pred *fovardirati*, *prijenosno računalo* pred *laptop*, *poveznica* pred *link* itd.) Prednost se daje i domaćemu internacionalizmu pred stranim (*donator* pred *donor*, *kiber-* pred *cyber-*), ali i domaćoj riječi pred domaćim internacionalizmom (bolje *uključiti* nego *inkorporirati*, *jamstvo* nego *garancija*, *odredište* nego *destinacija* itd.) (...)
3. Tradicijsko načelo: Prednost se daje jedinici koja ima dulju i bolje potvrđenu tradiciju. (...) Na temelju toga načela gramatike i savjetnici i dalje propisuju imensku sklonidbu pridjeva i zamjenica na *-ov*, *-ev* i *-in* (*Anina prijatelja*, *njezina brata*) iako se u praksi češće susreću njihovi oblici iz pridjevne sklonidbe (*Aninog(a) brata*, *njezinog(a) prijatelja*), uporabu u instrumentalu uz glagol *koristiti* itd.
4. Načelo svrhovitosti / primjerenosti određenomu funkcionalnu stilu: Jedna jezična jedinica može biti primjerena jednom funkcionalnom stilu, a pogrešna u drugome. (...) Primjerice, u administrativnome funkcionalnom stilu, koji teži uprosječenosti, nije prikladna primjena pravila kojim se dopušta da se enklitikom razdvaja imenska skupina (*Mjesto je na kojemu se obavlja usluga u vlasništvu tvrtke.*, *Korisnik je usluga dužan poštovati propise.*).
5. Načelo produktivnosti: Prednost se daje jezičnoj jedinici (riječi) od koje se lakše izvode druge jedinice, koja ima veće tvorbene mogućnosti. Na temelju tog načela izvedenicama na *-telj* kojima se označuje vršitelj radnje daje se prednost pred izvedenicama na *-lac* (...) jer se od izvedenica na *-telj* može tvoriti mocijski parnjak dodavanjem sufiksa *-ica*. (...)
6. Načelo proširenosti u uporabi: Prednost se daje proširenijoj i u uporabi potvrđenijoj jezičnoj jedinici. To se provjerava u jezičnim korpusima, s pomoću internetskih tražilica ili s pomoću anketa. (...) U općemu jeziku može biti odlučujuće kad je riječ o dvama sustavnim rješenjima (npr. odabiru između riječi *strelica/strjelica*, *unapređivati/unaprjeđivati*).
7. Načelo poštovanja razvojnih tendencija: Pri jezičnome normiranju veoma je važno stalno pratiti razvojne tendencije jezičnih pojava i jedinica. (...) Dobar je primjer sklonidba brojeva *dva*, *tri* i *četiri*. Naime, ti se brojevi sve rjeđe sklanjaju, ali gramatike još uvijek propisuju da ih treba sklanjati, a tek neke

naznačuju da ih u normom manje obvezanim stilovima standardnoga jezika (književnoumjetničkome i razgovornome) nije nužno sklanjati.“ (Blagus Bartolec i dr. 2016: 20-22).

Stabilnost u prostoru znači da hrvatski standardni jezik služi kao općekomunikacijsko sredstvo među govornicima hrvatskoga jezika bez obzira na njihov mjesni govor i dijalekt te na zemljopisnu udaljenost. Ako je jezik stabilan, znači da omogućuje neometanu komunikaciju “na čitavom hrvatskom području” (Frančić i dr. 2005: 27). Dakle, stabilnost u prostoru temelj je standardnoga jezika koji treba zadovoljiti govorne potrebe svih govornika jednoga jezika.

Elastična stabilnost u vremenu odnosi se na promjene u jeziku. Poželjno je da se jezik ne mijenja često, no također je jasno da se on u vremenu mijenja; fonološki i morfološki i ne toliko jer je stabilniji na tim razinama nego na leksičkoj. Razlog tomu je, pogotovo u današnje vrijeme, konstantna potreba za kovanjem novih riječi. Kako nove riječi nastaju, tako neke “padaju u zaborav” ili jednostavno više nema potrebe za njima. Također, neke se vraćaju u aktivni sloj “najčešće promjenom društvene paradigme i jezične politike.” (Frančić i dr. 2005: 28).

Standardni je jezik višefunkcionalan (polifunkcionalan), što označava da se u skladu s potrebama govornika raslojava na različite funkcionalne stilove (Frančić i dr. 2005: 24), dakle, funkcionalnih stilova ima onoliko koliko je društvu potrebno. Funkcionalni se stilovi dalje razlažu na svoje podstilove. Svi funkcionalni stilovi čine cjelinu, no česta su i njihova preplitanja. Svaki od navedenih stilova ima svoje zakonitosti, no često dolazi i do nedoumica odnosno „vrlo se često ono što pripada jednomu funkcionalnom silu rabi u drugome funkcionalnom stilu, te se tako čine pogreške.“ (Silić i Pranjković 2007: 375). Po tim se zakonitostima stilovi razlikuju jedan od drugih, no ono što je zajedničko svim funkcionalnim stilovima je “opći, stilski neutralan dio standardnog jezika”. (Frančić i dr. 2005: 25) .

2.1. Funkcionalni stilovi u hrvatskome jeziku

Funkcionalni se stilovi najčešće u literaturi razvrstavaju na: znanstveni, administrativno-poslovni, novinarsko-publicistički, književnoumjetnički i razgovorni stil te se oni dalje dijele na brojne podstilove. Primjerice, Branko Tošović razlikuje pet funkcionalnih stilova: naučni, publicistički, književnoumjetnički, administrativni i razgovorni, te još šest međustilova koji imaju značajke dvaju ili više stilova: scenaristički, esejistički, reklamni, memoarski, oratorski, epistolarni. (Katnić-Bakaršić 2001: 64). Marina Katnić Bakaršić opisuje šest funkcionalnih stilova: naučni funkcionalni stil (u koji se ubrajaju usko naučni podstil i naučno-udžbenički podstil), žurnalistički stil, publicistički stil, književnoumjetnički (koji se sastoji od proznog podstila i podstila drame), administrativni i razgovorni (konverzacijski). Osim što publicistički stil razdvaja na dva stila, žurnalistički i publicistički, žurnalistički se sastoji i od dva podstila: informativnoga i informativno-analitičkoga. Publicistički se, pak, dijeli na književno-publicistički, publicistički u užem smislu, memoarski i naučno-popularni podstil. Katnić Bakaršić ih skupno naziva primarnim funkcionalnim stilovima. U sekundarne funkcionalne stilove ubraja: esejistički, scenaristički, reklamni, stripovni i retorički. Ivo Pranjković u svome znanstvenome članku *Funkcionalni stilovi i sintaksa* navodi da se „vrlo važna, ako ne i najvažnija sintaktička razlika između pojedinih funkcionalnih stilova sastoji u tome što u jednima prevladavaju glagolske, a u drugim imenske konstrukcije.“ (Pranjković 1996: 519). Tako ih s obzirom na to dijeli prema tome koje od spomenutih konstrukcija prevladaju u pojedinome funkcionalnome stilu te stilove dijeli na apstraktne i konkretne. U apstraktne stilove ulaze znanstveni, administrativni i publicistički, a u konkretne razgovorni i beletristički. Silić je u *Funkcionalnim stilovima hrvatskoga jezika* (2006) funkcionalne stilove podijelio na nominalne i verbalne. Nominalni funkcionalni stilovi bili bi oni u kojima pretežu imenice, odnosno u njima je najvažniji opis. S druge pak strane, za verbalne je funkcionalne stilove najvažniji opis, odnosno u njemu pretežu glagoli. Valja naglasiti da nijedna klasifikacija stilova nije apsolutna, zauvijek dana te da se stilovi međusobno nadopunjuju i isprepliću.

Znanstveni je funkcionalni stil onaj u kojem je individualnost najmanja odnosno izrazito objektivna za razliku od ostalih funkcionalnih stilova. Osim objektivnošću, odlikuje se još i racionalnošću i apstraktnošću. To je stil znanosti, filozofije,

matematike, fizike, kemije, biologije, medicine itd. (Babić i Težak 1973: 35). Kao stil znanosti sadržava sljedeće odrednice:

1. „deskriptivnu funkciju odnosno činjenicu da se njime opisuju pojave, događaji, istraživanja, znanstvena otkrića, teorije itd.
2. također, mora težiti za točnošću, jednoznačnošću, jasnoćom, preciznošću, nedvosmislenošću koja omogućuje nedvosmisleno sporazumijevanje među znanstvenicima te provjeru navedenih rezultata.
3. mora težiti za terminološkom ujednačenošću i ispravnošću
4. određen je zahtjevom za dovršenošću i potkrijepljenošću svake tvrdnje
5. mora težiti kratkoći, ali koja nije na štetu korisnih podataka
6. mora biti zanimljivosti i živosti u izražaju, koliko je to moguće.” (Frančić i dr. 2005: 279)

Temelj ustrojstva znanstvenoga teksta čini model: tvrdnja – odnos prema tvrdnji (poricanje, dokazivanje, zaključivanje na temelju tvrdnje, način ostvarivanje tvrdnje itd.).

Neke su od karakteristika znanstvenoga stila također: česte definicije i bilješke, uporaba pasiva (npr. *Ova tvrdnja temeljena je na činjenici da ...*) te citati. Također, uz prvo lice jednine i prvo lice množine (tzv. autorsko mi), karakteristika znanstvenoga stila je i bezličnost ili impersonalnost (npr. *U ovom se radu govori o ...*). Nadalje, i kategorija vremena „nije bitna (ona se zamjenjuje kategorijom prostora), pa je svejedno kojim će se glagolskim oblikom (kojim se izražava vrijeme) izraziti” (Silić i Pranjković, 2007: 376). Stoga se odlučuje na glagolski oblik koji je najneutralniji. Uglavnom je to prezent (nesvršenih glagola), odnosno “prezent koji se upotrebljava i za prošlost, sadašnjost i budućnost, tzv. sjevremenski prezent” (Frančić i dr. 2005: 280). U znanstvenome stilu također se rabe jednoznačne riječi koje „se ne rabe u svakodnevnoj (živoj) komunikaciji.” (Silić i Pranjković 2007: 378). Takve riječi nazivamo **internacionalizmima** i znanstvenici ih rabe radi boljega međusobnog razumijevanja. (Silić i Pranjković 2007: 378). To su riječi koje su uglavnom uzete iz klasičnih jezika (grčkoga i latinskoga), primjerice *optimalno*, *krucijalno*, *pankreas*, *tinitus* itd. U novije vrijeme govori se i o angloameričkim riječima, pogotovo u informatici, primjerice *hardware*, *software*, *firewall*, *glitch* itd.

Administrativno-poslovni stil je stil ureda, diplomacije, državne uprave, industrije, politike, ekonomije, trgovine itd. Njime se pišu dopisi, odluke, zakoni,

pravnicima, potvrde, računi, narudžbe, molbe, žalbe, oglasi, životopisi, izvještaji itd.” (Frančić i dr. 2005: 252). Jedna je od značajki administrativnoga stila racionalnost. “Obilježen je uredsko-poslovnim rječnikom, ustaljenim izričajima (*u vezi s dopisom, u prilogu se dostavlja* itd.), jednostavnom rečenicom, a također i pomanjkanjem svake osjećajne obojenosti.” (Težak i Babić 1973: 36). Što se tiče ostalih značajki, tu, prema Siliću (2006) ubrajamo: jasnoću, točnost, potpunost, ujednačenost, eksplicitnost, ekonomičnost, analitičnost, konkretnost, objektivnost, kratkoću, određenost, terminologičnost, neemociionalnost. Za taj je stil karakteristična i pojava pleonazama odnosno izražavanje istoga pojma s dvjema ili više riječima, a neki su od njih: *kako i na koji način* (*kako = na koji način*), *no međutim* (*no = međutim*), *oko desetak* (*oko deset = desetak*), *najoptimalniji* (= od lat. *optimus* što je superlativ od *bonus* odnosno *dobar*), *je bilo nazočno* (*biti nazočan na = biti na*) itd. U administrativnome su stilu česti **kancelarizmi**, tj. ustaljeni izrazi (riječi paraziti koje se radi pojačavanja dojma prikvače uz druge riječi) „*sustav* udruživanja građana, *mehanizam* raspodjele osobnog dohotka, *politika* dogovaranja, *režim* cijena, *problem* školovanja...” (Silić 2006: 66).

Nadalje, u administrativno-poslovnome stilu u zamjenu za samoznačni glagol dolazi suznačni s tzv. odglagolnom imenicom. Suznačni glagoli tj. glagoli ispražnjena značenja u pitanju su *vršiti, obavljati i provoditi*. Primjerice, *vršiti popis = popisivati, vršiti prodaju = prodavati, vršiti istovar = istovarivati, biti u mogućnosti = moći, ukazati pomoć = moći, dati do znanja = upozoriti* itd. (Silić i Pranjković 2007: 379)

Izrazi koji se također upotrebljavaju u administrativnome stilu su: *pomoću, posredstvom, preko i putem* umjesto izražavanja instrumentalom. Primjerice, *bit ćete obaviješteni putem društvenih mreža* (umjesto *društvenim mrežama*), *to možete riješiti preko/pomoću računala* (umjesto *računalom*) itd.

Napokon, može se reći, kako kažu Frančić i dr. (2005), da su poželjne značajke administrativnoga stila hrvatskoga standardnog jezika te da ima ustaljenu strukturu, činjeničnost, objektivnost, točnost, jasnoća, jednostavnost, logičnost, sažetost, preglednost, analitičnost, neobilježenost, klišeiziranost izraza kao i usklađenost s normama hrvatskoga standardnog jezika.

Još su neka od pravila administrativnoga stila: česta uporaba pogodbениh rečenica, stilski neobilježen red riječi, enklitika se u pravilu nalazi na drugome mjestu u rečenici, izbjegavanje tzv. “-izama” (lokalizmi, dijalektizmi, regionalizmi, historizmi,

arhaizmi, žargonizmi i vulgarizmi) te frazema, umanjenica, uvećanica, stilskih figura i hipokoristika.

Književnoumjetnički je funkcionalni stil najslobodniji i najindividualniji funkcionalni stil standardnoga jezika. (Frančić i dr. 2005: 233). Naravno, treba uzeti u obzir "da se pravila jezika kao sustava (koja su lingvistička) ne miješaju s pravilima jezika kao standarda (koja su sociolingvistička). Prva pretpostavljaju odnos jedan izraz: jedan sadržaj, a druga odnos jedan izraz: više sadržaja ili odnos više sadržaja: jedan izraz." (Silić i Pranjković 2007: 384). S obzirom na to da je najindividualniji i najslobodniji funkcionalni stil, sve u tekstu nije pogrešno upotrijebljeno. Njegova sloboda je neograničena. U njemu ima pojava i drugih funkcionalnih stilova. Književnoumjetnički stil je stil pjesnika, pripovjedača, dramatičara, putopisaca i sl.

Književnoumjetnički stil karakteriziraju prvenstveno **poetizmi** (*cjelov, djeva, kam, at, sanak, snijezi, brijezi, dusi* itd.) Također, u njemu nailazimo i na dijalektizme, no "književno djelo može biti čitavo pisano na dijalektu." (Frančić i dr. 2005: 235). U njemu nalazimo i na intertekstualnost (upućivanje na druga djela), frazeme i poslovice, a što se tiče rečenica, nailazimo i na složene i na jednostavne rečenice. Dopuštene su sve vrste "-izama" pa uz poetizme nalazimo i **arhaizme** (zastarjelice), primjerice „*mrtvijeh* i *onijeh*" (Silić i Pranjković 2007: 386) te **dijalektizme**, primjerice *hiža, kušin*.

Nadalje, ono što znatno razlikuje književnoumjetnički stil od ostalih je i činjenica da ima, kako kažu Frančić i dr., "najrazvedeniji sustav glagolskih vremena (uporaba svih glagolskih vremena uključujući aorist, imperfekt, pluskvamperfekt, kondicional II. koji su rijetki u ostalim funkcionalnim stilovima". (2005: 237).

Značajka književnoumjetničkoga stila, svakako, su i stilske figure odnosno izražajna sredstva. Tu ubrajamo figure riječi (metafora, sinegdoha, epitet itd.), figure misli (hiperbola, litota, poredba itd.), figure konstrukcije (asindeton, polisindeton, elipsa itd.), figure dikcije (anafora, aliteracija, asonancija itd.)²

Razgovorni je stil vrsta stila svakodnevnog, pisane i usmene komunikacije. U pisanoj se komunikaciji to odnosi na zapise, pisma, bilješke i monologe. Taj se stil uči nesvjesno pa se ne pazi kako se izgovaraju pojedini glasovi, ne pazi se na naglasak i

² Podjela prema: Devčić, A. (2021: 2, file:///C:/Users/korisnik/Downloads/devcic_zavrzni_rad.pdf), datum pristupa: 1.srpnja 2023.

oblike. Njegove su najvažnije značajke: "nepripremljenost, neslužbenost, neusiljenost i jednostavnost". (Silić i Pranjković 2007: 387). "Kao značajka razgovornoga stila ističe se razgovorna gramatika:

1. pridjevi na -ov i -ev sklanjaju se redovito prema određenoj promjeni: *Petrov – Petrovoga* umjesto *Petrov – Petrova*
2. često se izjednačuje instrumental sredstva i instrumental društva: *Pisao je s olovkom* umjesto *Pisao je olovkom*
3. zamjenica *koji* u vezničkoj se funkciji kad je riječ o neživome često upotrebljava kao da je riječ o živome: *Daj mi kišobran kojeg sam ti posudio* umjesto *koji sam ti posudio*
4. zamjenica *svoj* često je zamijenjena posvojnim zamjenicama: *Izišao sam se prošetati s mojim sinom* umjesto *sa svojim sinom*" (Frančić i dr. 2005: 240).

Ono što se nalazi u razgovornome stilu, a ne u ostalim stilovima jesu također geste i mimike. Njegovo su obilježje **kolokvijalizmi** tj. "riječi i oblici koji se obično spontano govore" (Frančić i dr. 2005: 241), primjerice: *vešmašina = perilica za rublje, kupaona = kupaonica, slastičarna = slastičarnica* itd. Također, u razgovornome stilu riječi poprimaju značenje koje im ne pripada, primjerice, Silić i Pranjković oprimjeruju to na riječi *bitan* jer u razgovornome stilu možemo čuti da netko kaže: *Najbitnije je to...* iako se pridjev *bitan* ne stupnjuje. Zapravo mu se daje značenje pridjeva *značajan*. (2007: 388).

U razgovornome stilu česte su i poštapalice kao što su *je li (jel')*, *ovaj, kao, čuj(eš), pa* itd. Kako navodi Vrljić (2007), poštapalice su riječi bez značenja i bez stvarne upotrebe te im je jedina uloga pružiti govorniku trenutak kako bi se prisjetio odgovarajuće riječi ili misli kojom zatim nastavlja svoj govor. Poštapalice zato ostavljaju dojam neodlučnosti kod govornika pa i oklijevanja i zamuckivanja.

Dijalektizmi, vulgarizmi i žargonizmi također su dio razgovornoga stila. Nisu dio hrvatskoga standardnog jezika, nego dio razgovornoga stila hrvatskoga jezika. Kako navode Frančić, Hudeček i Mihaljević (2005) rijetko se zapravo čuje i ostvaruje razgovorni funkcionalni stil. Ljudi se radije koriste žargonima, dijalektima pa i vulgarizmima jer to stvara manji napor. Zbog toga se smatra da ga je teško oprimjeriti.

Publicistički se funkcionalni stil upotrebljava u javnome priopćavanju te uključuje “područje slušane i područje gledane informacije. Tako se u njih uključuju i novine i radio i televizija.” (Silić i Pranjković, 2007: 382). On “sjedinjuje osobine znanstvenog i književnoumjetničkoga stila. Pomoću elemenata znanstvenog stila postiže se objektivnost i točnost obavještavanja, a pomoću elemenata književnoumjetničkog stila budi se zanimanje i zadržava pažnja na određenoj pojavi.” (Težak i Babić, 1973: 36). S obzirom na mnogobrojne funkcije publicističkoga funkcionalnog stila (ne samo informativne nego i odgojne, obrazovne, zabavne itd.), “ostvaruje se mnogo različitih žanrova (...). Ti se žanrovi okvirno mogu podijeliti u dvije skupine:

1. žanrovi kojima je osnovna namjena da obavijeste (npr. vijest, komentar, kronika, prikaz, intervju, reportaža, anketa)
2. žanrovi u kojima su u većoj ili manjoj mjeri prisutne i značajke književnoumjetničkoga funkcionalnog stila (kratka priča, koserija, humoreska, esej, feljton, panegirik, pamflet itd.)” (Frančić i dr. 2005: 243).

Razlika među ovim dvjema skupinama je što u prvoj nalazimo objektivnost i neekspresivan jezik dok u drugoj govorimo o žanrovima u kojima je jasno istaknuto subjektivno stajalište pisca.

Naslovi zauzimaju posebno mjesto u publicističkome stilu i “oni mogu biti nominalni, informativni i reklamni.” (Silić i Pranjković 2007: 383). Nominalni su naslovi uglavnom neoglagoljene rečenice, npr. “*S Večernjakom besplatno na koncert, Do gradskih groblja bez automobila ...*” (Silić i Pranjković 2007: 383). U informativnim naslovima najvažniju “ulogu imaju glagoli, glagolski oblici, glagolska vremena, upitne riječi i načini prenošenja vijesti o sadržaju rečeničnom intonacijom” (Silić i Pranjković 2007: 383) jer oni prenose sadržaj, npr. *Je li Hrvatsku pogodila superćelijska oluja i koja je razlika od 'obične' oluje?* ili *Što se dogodilo u Rusiji i što je, ustvari, vojni udar?* Reklamnim je naslovima najbitnije privući pozornost čitatelja i/ili gledatelja a to ostvaruju kratkim izrazima, usklikima i upitima. Najčešći izrazi koji se mogu vidjeti i čuti su primjerice *Ali, čekajte! To nije sve!* ili *Zgrabi i osvoji!* i tomu slično. U naslovima kolumni, recenzija i ostalih novinskih žanrova koji uključuju subjektivna mišljenja, upotrebljavaju se riječi kojima je prvenstveno uloga pridobiti pažnju čitatelja, a to uključuje razne igre riječi, zanimljive metafore, paradokse, ironije i sl., npr. *Slabo je carstvo koje može ugroziti plastični hamburger, a nije u puno boljem stanju ni ono*

koje kao oružje koristi pomfrit i kečap ili 'Ted Lasso' i u trećoj sezoni sjeda 'ko budali šamar', ali ipak je vidljiv pad itd.

Kao i svi funkcionalni stilovi i publicistički stil ima svoje ustaljene izraze koji se nazivaju **žurnalizmima**. Neki od njih su: "zahlađeni odnosi, neriješeno pitanje, pod prijetnjom sankcija, kockarska igra, doseći kritičnu točku (...) držati situaciju u rukama, dobro informirani izvori, nepobitne činjenice itd." (Silić i Pranjković 2007: 383). Također, u njemu se upotrebljavaju internacionalizmi, npr.: *komunicirati, publicirati, denuncirati, likvidirati, mobilizacija, civilizacija, kozmopolitizam, denuncija, konsolidacija* itd.

Vijest je najjednostavniji primjer žanra publicističkoga stila koji ima obavijesnu namjenu te je namijenjen najširem krugu čitatelja. Vijest je obavijest o nekome događaju, osobi ili pojavi. Od užeg prema širem krugu ljudi koje vijest može zanimati, vijest može biti lokalna, nacionalna i svjetska. Vijest bi trebala odgovoriti na pitanja: *Što se dogodilo?, Tko je u tome sudjelovao?, Gdje se to dogodilo?, Kad se to dogodilo?* i *Zašto se to dogodilo?*, a katkada i *Kako se to dogodilo?*³

Publicistički je stil najrazličitiji jer sadrži značajke svih ostalih stilova, ovisno o temi. Tematski to može biti, primjerice, svakodnevni život neke zajednice te onda publicistički stil sadržava elemente razgovornoga stila, ako je tema vezana za, primjerice, donošenje novih zakona onda ima elemente administrativnoga stila, ako je vezana za novo znanstveno otkriće, onda sadrži elemente znanstvenoga stila itd. Moglo bi se reći da je to zapravo skup svih stilova.

3. Tvorba riječi

Cjelokupna čovjekova djelatnost odražava se na jeziku. Za nove životne izražaje pronalaze se i novi izrazi. (Barić i dr. 1995). Primjerice, riječi *glasač* sastoji se od osnove i nastavka: *glas-ač*. Može se objasniti sintagmom 'osoba koja glasa'. Nastavak *-ač* upućuje na to da se radi o imenici muškoga roda koji znači vršitelja radnje. Taj nastavak se koristi zato što u jeziku već postoje nizovi riječi koje imaju isti završetak i isto značenje (Barić i dr. 1995), primjerice, *vozač, dobavljač, skakač* itd.

³ Frančić i dr. 2005: 244-245

Takva jezična pojava u kojoj iz jednoga ili više oblika riječi nastaju nove riječi naziva se **tvorba riječi**. “Tvorba riječi ujedno je i dio gramatike koji proučava načine kojima na osnovi dosadašnjih riječi postaju nove.” (Težak i Babić 1973: 136). Ona “označava i jezikoslovnu disciplinu koja se bavi proučavanjem na koji način nastaju nove riječi.” (Prusina 2020: 1). Dio je gramatike te u njoj proučavamo jezične mehanizme.

Što se tiče nastajanja novih riječi u hrvatskome književnom jeziku, one uglavnom nastaju po uzoru na već postojeću leksičku građu. No, nerijetko se riječi preuzimaju iz drugih jezika te takve riječi nazivamo posuđenicama. “One se prilagođuju hrvatskom književnom jeziku ne samo fonološki (glasovno) i morfološki (oblično) nego i tvorbeno.” (Barić i dr. 1995: 285).

Prema Barić i dr., u tvorbenome procesu bitna je riječ koja u njemu sudjeluje kao i riječ koja u njemu nastaje. **Osnovna riječ** je ona riječ koja je ishodišna, odnosno ona riječ koja je u tvorbenome procesu polazna. **Tvorenica** je ona riječ koja tvorbom nastaje. Između osnovne riječi i tvorenice uspostavlja se **tvorbena veza**. Tvorbena je veza zbir izrazne veze (glasovno podudaranje) i sadržajne veze (značenjsko podudaranje) npr. *pisati* i *dopisati*. Primjer kao što su *morski* i *umoriti se* u izraznoj su vezi, ali ne i u sadržajnoj pa kažemo da one nisu u tvorbenoj vezi.

Između riječi u tvorbenoj vezi prisutan je odnos motivacije, npr. riječi *limen* i *krovni* motivirale su imenice *lim* i *krov*. S druge strane, “nemotivirane riječi označuju one riječi koje tvorbeno ne možemo rastavljati na manje dijelove odnosno ne možemo obrazložiti njihov postanak” (Težak i Babić 1973: 137) npr. *jad*, *pamet*, *želja*.

Opisujući tvorbeni sustav jednoga jezika, tvorba riječi utvrđuje i proučava nizove tvorbeno istoznačnih riječi, tj. riječi nastale na isti način. Tako se dobivaju **tvorbeni uzorci**. (Barić i dr. 1995). Nije dovoljno da riječi imaju isti završetak da bi pripadale istomu tvorbenom uzorku. Primjerice, *gran-čica* i *čistač-ica* završavaju istim nizom glasova: *-čica*, ali nisu nastali po istome tvorbenom uzorku. U utvrđivanju tvorbenoga uzorka pomaže **semantička analiza** ili **preobličivanje**. “Preobličivanje jest pretvaranje njezina izraza i sadržaja u niz riječi od kojih je barem jedna motivirala riječ koja se analizira. Znak za preobličivanje jest →” (Barić i dr. 1995: 281). Primjerice: *lutkica* → *mala lutka*

U *Hrvatskoj gramatici*, Barić i dr. (1995) navode da se tvorenice mogu rastaviti na tvorbene dijelove te se takvo rastavljanje naziva **tvorbenom analizom** u kojoj treba utvrditi osnovnu riječ, odnosno tvorbeni uzorak i usporediti ju s nizom riječi. Primjerice, riječ *glazbenik* (uzorak: *glazba - glazbenik*) može se usporediti s riječima kao što su *gospodarstvenik*, *službenik* jer je svima njima zajednički niz *-enik*.

Tvorenica nastaje od osnovne riječi i tvorbenih dijelova koji su zajednički svim tvorenicama.

Zajednički dijelovi su:

1. prefiks (npr. *raz-graditi*)
2. sufiks (npr. *slik-ar*)
3. spojnik ili interfiks (npr. *roman-o-pisac*).

3.1. Tvorbeni načini

Dva su osnovna tvorbena načina: izvođenje i slaganje. Ako je tvorenica u tvorbenoj vezi s jednom riječju zove se izvedenica, a ako je u vezi s dvjema riječima zove se složenica.

U *Hrvatskoj se gramatici* (Barić i dr.: 293) navode sljedeći tvorbeni načini:

1. sufiksalna tvorba
2. prefiksalna tvorba
3. prefiksarno-sufiksalna tvorba
4. složeno-nesufiksalna tvorba ili čisto slaganje
5. složeno-sufiksalna tvorba
6. srastanje
7. tvorba složenih skraćenica
8. preobrazba.

Nadalje, kao zasebne načine bliske tvorbi izdvajaju:

1. mješovite tvorenice
2. analoška tvorba
3. prevođenje

4. tvorbeno značenje
5. mocijska tvorba.

U *Tvorbi riječi* Stjepana Babića (2002: 607-608) tvorbeni su načini podijeljeni kao potkategorije izvođenja i slaganja. Pod izvođenjem autor navodi sljedeće načine:

1. prefiksalna tvorba ili prefiksacija
2. sufijsalna tvorba ili sufiksacija
3. prefiksalno-sufiksalna tvorba

Pod slaganjem pronalazimo sljedeće:

1. čisto slaganje ili složeno-nesufiksalna tvorba
2. složeno-sufiksalna tvorba
3. srastanje
4. tvorba polusloženica

te kao zasebni tvorbeni način navodi se tvorba skraćenica, a kao načine bliske tvorbi Babić navodi sljedeće:

1. unutarnja tvorba
2. preobrazba
3. prijenos značenja
4. višečlani nazivi
5. jezično stvaranje
6. individualna tvorba
7. terminološka tvorba
8. analogna tvorba.

Milica Mihaljević i Ermina Ramadanović (2006: 204-206) donose sljedeće tvorbene načine:

1. sufijsalna tvorba
2. prefiksalna tvorba
3. prefiksalno-sufiksalna tvorba
4. slaganje
5. složeno-sufiksalna tvorba

6. srastanje
7. srašteno-sufiksna tvorba
8. unutarnja tvorba
9. tvorba polusloženica
10. tvorba pokrata
11. preobrazba ili konverzija
12. tvorba prefiksoidnih tvorenica
13. tvorba sufiksoidnih tvorenica
14. prefiksoidno-sufiksoidna tvorba.

Svi navedeni tvorbeni načini imaju zajedničke točke, ali i znatne razlike koje ćemo kasnije u radu objasniti.

Sufiksna je tvorba tvorbeni način u kojemu se tvorbeno značenje izražava tvorbenim nastavkom ili sufiksom (Barić i dr. 1995). Tvorbeni nastavak je takav nastavak iz kojeg se od jedne riječi dobivaju nove: *rad - rad-nik, rad-nja* itd. Tvorbeni nastavci zovu se **sufiksi**. Oblični je nastavak takav nastavak koji mijenja oblik iste riječi: *kuć-a, kuć-e, kuć-i* itd. Oblični nastavci se zovu **nastavci**. Upravo je sufiksna tvorba najplodniji tvorbeni način u hrvatskome jeziku, tj. na taj način nastaje najviše novih riječi. (Barić i dr. 1995: 294). Razlikujemo imeničke, pridjevske, glagolske i priložne sufikse i to zato „što su riječi iz kojih se izlučuju prepoznatljive kao imenice, pridjevi, glagoli, prilozi” (Barić i dr. 1995: 294). S obzirom na stupanj tvorbene aktivnosti, sufikse možemo podijeliti na vrlo plodne, slabo plodne uz pomoć kojih nastaje tek pokoja nova riječ i neplodne koji više ne sudjeluju u stvaranju novih riječi (Barić i dr. 1995: 294).

Prefiksna je tvorba način „u kojem se tvorbeno značenje riječi izražava pomoću prefiksa ili predmetka” (Barić i dr. 1995: 295). Osim bitne razlike da se sufiks nalazi na kraju riječi, a prefiks na početku, još jedna glavna razlika je u tome što prefiks “modificira samo leksičko značenje osnovne riječi, ali ne potire njezinu morfološku narav” (Barić i dr. 1995: 295). Primjerice, *djelo – nedjelo, mirisati – zamirisati, predsjednik – potpredsjednik*. Prefiksi su podrijetlom većinom sadašnji i nekadašnji prijedlozi, odnosno čestice *ne* i *ni*. Dodatkom tih čestica odnosno prefikasa, značenje imenica, pridjeva i priloga se preoblikuje u negativno: *sreća – nesreća, sposoban – nesposoban, sretno – nesretno*. Također, čestica *ne*, značenje

upitno-odnosnih zamjenica mijenja u neodređeno: *tko – nitko, kakav – nikakav, koji – nikoji* itd.

Prefiksarno-sufiksna tvorba nastaje kada u tvorbi istovremeno djeluju i prefiks i sufiks, primjerice *uzglavlje, primorje, dokoljenica*. Treba naglasiti da svaka riječ koja sadrži prefiks i sufiks nije odmah i prefiksarno-sufiksna tvorenica jer "važno je što je poslužilo kao polazište tvorbi: prijedložni izraz ili prefiksna tvorenica" (Barić i dr. 1995: 296). Tako su primjerice *beznadnost* ili *neravnopravnost* ili pak *nehajan* nastale sufiksnom tvorbom od riječi *beznadan, neravnopravan* i *nehaj*.

Složeno-nesufiksna tvorba ili (čisto) slaganje vrsta je tvorbe „u kojoj istodobno sudjeluju (najmanje) tri sastavnice, od kojih je prva osnova, druga spojnik -o-, a treća samostalna riječ.“ (Mihaljević i Ramadanović 2006: 204). Tu ubrajamo riječi kao što su: *jugoistok, srednjoeuropski, svijetloplav* itd. Barić i dr. navode u primjeru *tamnosi* da se radi o dvije osnovne riječi koje su nastale srastanjem. Prema modelu Mihaljević i Ramadanović, svaka je tvorenica s -o- složenica osim ako je prvi element prilog. Autorice navode da je primjer *svijetloplav* posebno sporan jer može biti od dviju pridjeva: *svijetao* i *plav* ili od *svijetlo plav*: priloga i imenice. S druge strane, Babić u *Tvorbi riječi u hrvatskome književnome jeziku* smatra da je *svijetloplav* spoj priloga i pridjeva, ali da se takve složenice mogu smatrati i sraslicama (2002: 436).

Složeno-sufiksna tvorba vrsta je tvorbe u kojoj nastalu riječ dobivamo i slaganjem i sufiksacijom. Sufiks može biti nulti (Ø) ili bilo koji drugi: *čudotvorac, suncobran, ženomrzac, crnook, glavobolja* ... Osnova s nultim sufiksom može biti glagolska ili imenička. „Ako je osnova u drugom dijelu složenice glagolska, tada su to složene imenice (*rodoljub, vodovod, strujomjer*), a ako je imenička, tada imamo složene pridjeve (*ljevoruk, kratkonog, dugovrat*).“ (Barić i dr. 1995: 298).

Srastanje ili „sraščivanje“ (Babić 1986: 31) je vrsta tvorbe u kojoj „najmanje dvije osnovne riječi srastaju u tvorenicu.“ (Barić i dr. 1995: 298). Tako nastala riječ zove se sraslica i tako mogu nastati imenice (*kuće vlasnica* → *kućevlasnica*), pridjevi (*tako zvani* → *takozvani*), glagoli (*dan gubiti* → *dangubiti*), prilozi (*uz brdo* → *uzbrdo*) i prijedlozi (*u oči* → *uoči*)“ (Barić i dr. 1995: 298).

Preobrazba je vrsta tvorbe u kojoj jedna vrsta riječi prelazi u drugu „pri čemu se mijenjaju gramatička obilježja i sintaktički položaj takve riječi“ (Barić i dr. 1995: 300), primjerice, *mláda* (pridjev) → *mláda* (imenica). Babić tu vrstu tvorbe smatra načinom bliskom tvorbi odnosno graničnom području. Tako smatra zato što „riječ mijenja samo svoje gramatičko obilježje, a djelomično i svoje značenje, ali ne djelovanjem tvorbenog elementa.“ (Babić 1986: 37).

Tvorba (složenih) skraćénica ili tvorba pokrata vrsta je tvorbe u kojoj skraćénice „nastaju od jednoga ili više početnih glasova, od početnih slogova ili miješanim načinom od riječi višečlanoga pojma“, primjerice, *H(rvatska) D(emokratska) Z(ajednica) = HDZ*, *Na(rodni) ma(gazin) = Nama*, *auto(mobil) = auto*.“ (Babić 1986: 34). Tvorbu pokrata Babić smatra zasebnom jer nastale tvorenice su tvorbeno nemotivirane riječi odnosno te riječi se „ne mogu rastaviti na tvorbene sastavne dijelove.“⁴ i zato što je ta vrsta tvorbe ograničena samo na tvorbu vlastitih imenica.

Unutarnja je tvorba takav tvorbeni način u kojem se promjene događaju unutar same riječi i tako nastaje nova riječ, primjerice, *pečēnje – pečēnje*, *okòpati – okápati*, *omòtati – omátati* (Mihaljević i Ramadanović 2006: 205).⁵

Iako se tvorbeni načini u trima navedenim izvorima, a to su *Tvorbi riječi* S. Babića, *Hrvatska gramatika* E. Barić i dr. i *Razradba tvorbenih načina u nazivlju* M. Mihaljević i E. Ramadanović objašnjeni na sličan način, ipak se u nekim dijelovima javljaju razlike.

Kao načine bliske tvorbi *Hrvatska gramatika* navodi tzv. **mješovite tvorenice**. „Kada se na stranu osnovu veže domaći sufiks, npr. *armirati – armirač* ili domaći prefiks, npr. *moralan – nemoralan* (...), govori se o mješovitim tvorenicama“ (Barić et al. 1995: 302). Babić te Mihaljević i Ramadanović ne odvajaju zasebno mješovite tvorenice.

⁴ *Tvorba riječi*. Preuzeto s: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=62863>. Pristupljeno: 11. srpnja 2023.

⁵ Ova vrsta tvorbe riječi u *Hrvatskoj gramatici* Barić i dr., obrađena je samo kao zasebna vrsta tvorbe glagola, tzv. *Imperfektivizacija*.

Za prefiksarno-složenu tvorbu Babić kaže da je „rijedak tvorbeni način.“ (Babić: 1986: 34) te Mihaljević i Ramadanović spominju taj način, iako ga nisu uvriježile jer je oprimjeren samo jednim primjerom: *omalovažavati*.

U svoju podjelu uvode način tvorbe pod nazivom **srašteno-sufiksalna tvorba** „tj. tvorba u kojoj istodobno sudjeluju dva tvorbeni načina, srastanje i sufiksacija. Primjerice *zlurad, bratučed, crvenperka* (...).“ (Mihaljević i Ramadanović, 2006: 205). Te primjere Babić smatra složeno-sufiksalskom tvorbom, odnosno u primjeru *bratučed*, *-u-* smatra spojnikom, a *crvenperka* je rijetki primjer složenice „složeno-sufiksalske tvorbe u kojoj je prvi dio bez spojnika“ (Babić, 1986. 31). Za primjer *crvenperke*, Barić i dr. navode da je riječ o složenici bez izraženoga spojnika odnosno nultog spojnika te da su „po svom izrazu vrlo bliske sraslicama“ (Barić et al, 1995: 297).

Mihaljević i Ramadanović tvorbu prefiksoida, sufiksoida i prefiksoidno-sufiksoidnu tvorbu uvrštavaju kao zasebne tvorbene načine. U ostaloj literaturi to su složene tvorbe. Zanimljivo je spomenuti kako riječi kao što su *nazoviliječnik* i *nadriknjiga*, Mihaljević i Ramadanović uvrštavaju u prefiksoidne tvorenice, dok Babić *nazoviliječnik* smatra složenicom sa spojnikom *-i-*, dok Barić i dr. smatraju da je *nazovi-* prefiks. Ista situacija je s *nadri-*: složenice kao što je *nadriknjiga* Babić smatra kao složenicu sa spojnikom *-i-*, a Barić i dr. *nadri-* smatraju prefiksom.

3.2. Polusloženice

Polusloženica je „nepotpuna složenica u kojoj prvi dio označuje drugi kao atribut, ali se ne sklanja i zadržava svoj naglasak; te dvije riječi povežemo spojnicom (crticom).“ (Opačić 2015: 407). Polusloženicama se u jezičnoj literaturi tek u novije vrijeme pridaje više pozornosti, no ipak postoji još podosta nesuglasica i neusklađenosti u vezi s njima, od toga kako ih definirati, kako ih pisati i upotrebljavati te kategorizirati o čemu ćemo detaljnije pisati u nastavku.

Već Jonke (1965: 347) definira polusloženice kao varijantu sastavljenoga i rastavljenoga pisanja u kojemu „obadva dijela zadržavaju svoje akcente, prvi se dio ne deklinira, a drugi se deklinira“. Polusloženice se pišu sa spojnicom.⁶ Težak i Babić

⁶ Pojam spojnice ispremiješan je u jezičnim priručnicima. Tako primjerice Jonke (1965), Babić (1986), Barić i dr. (1995) te Anić i Silić (2001) koriste pojam *critica*, a Badurina i dr. (2008) koriste i jedan i drugi naziv s time da prednost daju crtici. Danas govorimo o *spojnici* kako to uviđamo u Babić-Moguševu

(1973) na to dodaju da prvi dio označava drugi dio kao atribut te također navode da svaki dio zadržava svoj naglasak. Takva određenja nalazimo i u Babić-Moguševu *Pravopisu* (2010), u *Hrvatskoj gramatici* (1995), u *institutskome pravopisu* (2013) i mnogim znanstvenim člancima, primjerice Mihaljević i Ramadanović (2006) te Kovačević i Ramadanović (2013).

3.2.1. Podjela polusloženica

Bitno obilježje polusloženica je to da između dva dijela stoji spojnica. Međutim, Glavaš (2010: 156) naglašava da atributivno određivanje među sastavnicama nije pouzdano mjerilo jer neke polusloženice izražavaju koordiniranost, ali postoje i frazemske polusloženice koje su spojene frazeologiziranim značenjem. Također naglašava da ni naglasak kao ni nesklonjivost prve sastavnice nisu dosljedni kriteriji jer postoje polusloženice, posebnoga pridjevskog karaktera, kojima se oba dijela sklanjaju (npr. *strpljen-spašen*), odnosno nisu samo polusloženice te koje imaju dva naglasaka, podsjećajući na to da ga neki duži oblici pridjeva i priloga imaju također.

Postavljamo pitanje što zapravo treba smatrati polusloženicom? Zaključili smo da precizna i konačna kategorizacija polusloženica ne postoji. Gramatike, pravopisi ili jezični priručnici donose različita rješenja i Glavaš navodi da "razlike variraju od detalja do upečatljivih pitanja". (2010: 157) U sljedećemu ćemo ulomku govoriti upravo o time i pokušati uočiti u čemu se razlikuju.

U gramatikama se polusloženicama ne pridaje previše pozornosti te su uglavnom ukratko definirane bez detaljnije kategorizacije. U Silić-Pranjakovićevoj *Gramatici hrvatskoga jezika* (2007) naglašeno je da je u pravopisu propisano kako se određene polusloženice pišu. No, ondje ipak napominju: "Ako prefiksoidi završavaju samoglasnikom, pišu se riječju uz koju se nalaze zajedno bez crtice (npr. *logopedija*, *telepatija*). Ako, pak, završavaju na suglasnik, tada se između njih i riječi uz koju se nalaze piše crtica (*pop-glazba*, *remek-djelo*, *spomen-ploča*)" (Silić i Pranjaković 2007: 158-159). Primjeri prefiksoida koji se pišu bez spojnice iz ove gramatike primjeri su prefiksoida koji dolaze iz klasičnih jezika. Međutim, postoje iznimke od ovoga pravila. Prefiksoid *hiper-* završava na suglasnik pa bi se tom logikom morao pisati kao polusloženica, iako znamo da to nije slučaj (*hiperglikemija*, *hiperbola*). U Težak-

Hrvatskom pravopisu (2010) i u *Institutskome pravopisu* (2013).

Babićevu *Pregledu gramatike* (1973) i *Hrvatskoj gramatici* Eugenije Barić i dr. (1995) polusloženice se obrađuju unutar poglavlja o načinima slaganja.

Jonke, pak, polusloženice razvrstava u nekoliko kategorija, u prvu od njih ulaze **imeničke polusloženice** kao što su *uzor-majka*, *divot-izdanje* i *spomen-ploča*. Zanimljivo je da uključuje i riječi koje danas ne bismo više smatrali polusloženicama kao što su “auto-put i radio-stanica” (Jonke 1965: 347). U drugu ulaze **dvostruka prezimena od kojih se prvo ne deklinira** (*Polit-Desančić*, *Brlić-Mažuranić*). Treću čine oni **izrazi koji, uzeti zajedno, čine jedan pojam, ali je sastavljen od dvaju ili više posebnih i razgraničenih pojmova** (*Austro-Ugarska*, *hrvatsko-srpska koalicija*, *njemačko-ruski rječnik*, *plavo-bijelo-crvena zastava ...*). Četvrtu kategoriju čini **autorsko vlasništvo dvojice ili više pisaca** koje ima obilježje sastavljenoga, a ne jedinstvenoga pojma pa se i ono označava crticom (*Broz-Ivekovićev rječnik*). Petoj pripadaju **priloški izrazi od dvaju korelativnih priloga sa suprotnim značenjem** (*amo-tamo*, *lijevo-desno*, *brže-bolje*, *gore-dolje ...*). U šestu ulaze **približne vrijednosti izražene samim brojevima ili kombinacijom imenice i broja** (*pet-šest*, *tjedan-dva*, *dan-dva*, *osmero-devetero ...*) i na koncu donosi **izraze istoga glagolskoga oblika od dvaju glagola s promijenjenim priloškim značenjem** (*hoćeš-nećeš*, *rekla-kazala*, *povuci-potegni ...*)

U Babić-Moguševu *Hrvatskom pravopisu* (2010.) polusloženice su podijeljene na imeničke, pridjevne, brojevne, glagolske, priložne i usklične. Najsloženije su imeničke koje se prema njima “dijele prema imenicama kojima je prvi dio: riječ stranog podrijetla (*bruto-težina*, *džez-glazba*, *kamp-kućica*, *pire-krumpir* itd.), slovo ili simbol jer u izgovoru zadržavaju svoj naglasak (*a-sklonidba*, *A-dur*, *e-pošta*, *H-bomba* itd.)”. (Babić i Moguš 2010: 58) Također, među polusloženice ubrajaju sastavljene imenice kad izražavaju odnos *od-do*, pa se ne sklanjaju (npr. N jd. *raketa zemlja-zrak*, G jd. *rakete zemlja-zrak*) itd. U **imeničke polusloženice** još ubrajaju dvostruka ženska prezimena kod kojih se ne sklanja prezime koje ne završava na *-a* (*Ružić-Jakovina*, *Pospiš-Baldani*, *Kunc-Milanov* itd.). Ne sklanjaju se ni pridjevci istočnjačkoga podrijetla koji obično stoje iza imena (*Hasan-aga*, *Smail-aga*, *Mehmed-paša*, *Sinan-čauš* itd.).

Što se tiče **pridjevskih polusloženica**, one se dijele na: sastavljene pridjeve ravnopravne značenjem ili odnosom (*englesko-francuski*, *bijelo-zelena*, *Ličko-senjska*

itd.), posvojne pridjeve izvedene od dvostrukih prezimena (*Brlić-Mažuranićkin*, ili onih koji se odnose na dva ili više autora (*Kant-Laplaceova teorija*, *Hering-Breuerov refleks* itd.) i pridjeve koji u prvome dijelu imaju kakvu brojku ili slovo (*18-karatni*, *20-postotni*, *s-orbitalan*).

Brojevne polusloženice su one koje označuju približne ili neodređene brojevne vrijednosti (*dva-tri*, *deset-dvadeset*, *tisuću-dvije*, *sat-dva*, *dan-dva*, *godinu-dvije* itd.).

Kod **glagolskih polusloženica** nailazimo na stileme nastale povezivanjem dvaju glagolskih oblika bliskih ili suprotnih po značenju (*rekla-kazala*, *povuci-potegni*, *htio-ne htio* itd.).

Kao polusloženice pišu se i **priložni izrazi** sastavljeni od dvaju suodnosnih priloga sa, najčešće, suprotnim značenjem (*amo-tamo*, *brže-bolje*, *kad-tad*, *koliko-toliko*, *pošto-poto* itd.).

Usklične se polusloženice povezuju sa spojnicom kada su udvojeni usklinci (*jao-jao*, *joj-joj* odnosno *kuku-lele*, *tip-top* itd.).

Zvonimir Glavaš u svome stručnome radu *Polusloženice u novinskom stilu* (2010) daje sljedeću detaljnu podjelu polusloženica koja je nastala kao rezultat podjele polusloženica koji nude *Matićin* i *Babić-Finka-Mogušev* pravopis:

1. „**Spojevi dviju imenica bez spojnika -o- od kojih jedna atributivno nadopunjava drugu, a da je prva nesklonjiva, neovisno o stranom ili domaćem podrijetlu** (npr. *spomen-ploča*, *biser-grana*, *skok-šut*, *rak-rana*, *rave-kultura*, *shiatzu-masaža*). Ukoliko je jedna od imenica stranog podrijetla i neprilagođena hrvatskom sustavu, poželjno je to dodatno naglasiti stavljajući ju u kurziv. Kad je god moguće, umjesto takvih polusloženica dobro je upotrijebiti pridjev ili imenicu u kosom padežu. (npr. *bejzbolska palica* umjesto *bejzbol-palica*, *testno vozilo* umjesto *test-vozilo*)
2. **Imeničke složenice kojima je prvi dio kratica, slovo, broj ili simbol** (npr. *β-zračenje*, *A-reprezentacija*, *SMS-poruka*, *3D-grafika*, *5-brzinac*). Pišu se i ponašaju kao polusloženice i ako je simbol zamijenjen riječju (npr. *beta-zračenje*)

3. **Spojevi čije su obje sastavnice orijentalnog podrijetla** (npr. *alaj-čauš*, *sahat-kula*, *šiš-ćevap*); s iznimkom *ćorsokaka* i *duhankese*
4. **Spojevi koji u prvom dijelu imaju zaštićeni naziv** (npr. *Bond-djevojka*, *Visa-kartica*, *Word-dokument*)
5. **Dvopojmovne imeničke složenice sa sastavnim značenjem, sastavljene od dviju imenica ili prefiksoida i imenice** (npr. *džin-tonik*, *grad-država*, *lovac-bombarder*, *audio-videooprema*, *radio-televizija*, *Austro-Ugarska*)
6. **Dvočlane i višečlane jednopojmovne i dvopojmovne imeničke složenice zasnovane na ponavljanju istih ili suprotstavljanju oprečnih sastavnica, često fonemskog niza ili cijelih riječi** (npr. *bugi-vugi*, *ping-pong*, *rizi-bizi*, *pismo-glava*, *križić-kružić*, *mladost-ludost*)
7. **Veze imenice s brojem dva, dvije ili prilogom pol(a)** (npr. *čašica-dvije*, *dandva*, *korak-dva*, *pola sata-sat*, *sat-sat i pol*)
8. **Dvopojmovni pridjevi ravnopravni značenjem i odnosom** (npr. *hrvatsko-talijanska granica*, *crno-bijeli svijet*, *gospićko-senjski biskup*)
9. **Pridjevne polusloženice nastale od imeničkih s brojem, simbolom ili prefiksoidom, sastavljene po istom načelu** (npr. *5-brzinski*, *alfa-numerički*, *psiho-fizički*, *3-sobni*)
10. **Pridjevne ili imeničke veze od više imena kojima se uspostavlja kakvo suradništvo** (npr. *Anić-Silić ili Anić-Silićev pravopis*, *Geiger-Müllerov brojač*, *sporazum Tuđman-Izetbegović*)
11. **Veze dvaju značenjski ravnopravnih pridjeva s frazeologiziranim značenjem** (npr. *kakav-takav*, *oteto-prokleta*, *rečeno-učinjeno*, *strpljen-spašen*)
12. **Frazemi nastali povezivanjem glagolskih oblika bliskih ili suprotnih po značenju** (npr. *hoćeš-nećeš*, *rekla-kazala*, *povuci-potegni*, *bi-ne bi*, *drž-nedaj*)
13. **Priložni izrazi od dva suodnosna priloga** (npr. *gore-dolje*, *više-manje*, *koliko-toliko*)
14. **Spojevi koji označavaju relaciju** (npr. *otok-kopno*, *zemlja-zrak*, *Zagreb-Sarajevo*)“

3.2.2. Polusloženice u jezičnim savjetnicima

Jezični savjetnik Nives Opačić (2015) te priručnik Frančić i dr. (2005) također naglašavaju da se pod utjecajem stranih jezika, ponajviše engleskoga, u hrvatskome

jeziku pojavljuje velik broj polusloženica te Frančić i dr. (2005) navode da je taj tvorbeni način stran u hrvatskome jeziku te predlažu da se polusloženice zamijene skupinama: *pridjev + imenica*, *imenica + imenica u genitivu* ili *imenica + prijedložna sveza*. Slijedi prikaz nekoliko primjera iz jezičnih savjetnika koji pokazuju da se u vezi s polusloženicama koji potvrđuju da u praksi postoje nedoumice u vezi s njihovom uporabom:

1. **internet-kafić** → **internetski kafić** – institutski savjetnik *555 jezičnih savjeta* navodi kako se internet često pojavljuje kao prvi element dvorječne sveze. Zbog toga se internet ne sklanja i treba ih pisati sa spojnicom. Ova je polusloženica primjer u kojem se kao boljom varijantom smatra sveza *pridjev + imenica*. Tako bi se trebali zapisivati i izrazi kao što su *internetska veza*, *internetska zabava* itd.
2. **knock-on učinak** → **domino-učinak**, **posljedični učinak** – prema *555 jezičnih savjeta*, pojam označava događaj koji izaziva događaj ili lančanu reakciju događaja, često nenamjerno kao posljedica nekoga drugog događaja. Polusloženica *domino-učinak* ili *domino-efekt* često je korištena u hrvatskome jeziku, a sintagma *posljedični učinak* također je izraz često korišten u publicističkome stilu.
3. **A-vitamin** → **vitamin A?** – zanimljivo je napomenuti da IHJJ u svojim *555 jezičnih savjeta* navodi da se „umjesto polusloženice koju tvore veliko početno slovo koje označuje vrstu vitamina i riječ *vitamin*, nazive vitamina pravilno je pisati kao izraz u kojemu je prva sastavnica imenica *vitamin*, a druga slovo koje označuje određeni vitamin, primjerice *vitamin C*.“ (Blagus Bartolec i dr. 2016: 28). S druge strane, u *Hrvatskome pravopisu* IHJJ-a⁷ uviđamo da pod dvije sastavnice od kojih je prva kratica, slovo, oznaka ili simbol navode i primjer *C-vitamin*, iako u savjetniku naglašavaju kako je pravilno samo *vitamin C*. Matičin pravopis priznaje samo polusloženice, a Babić-Finka-Mogušev *Hrvatski pravopis* prizna obje varijante što je i naglašeno.
4. **vanilin šećer** → **vanilin-šećer** – zanimljiv primjer kojim se bavi samo jezični savjetnik IHJJ-a. Oni navode da je pogrešno povezivati taj naziv s *vanilom* jer ona ne pripada hrvatskome standardu te razumjeti *vanilin* kao pridjev izveden od imenice *vanila*. Napominju da je *vanilin* imenica (aromatični sastojak

⁷ str. 49.

mahune vanilije) i da je taj član nesklonjiv pa bi ga trebalo ispravno zapisati kao polusloženicu: *vanilin-šećer* iako na pakiranjima *vanilin-šećera* to nikada nije slučaj.

5. **paus-papir, paus papir, pauspapir** – primjer je u kojemu razni priručnici daju različite inačice. Opačić (2015: 227) grupira autore za svaku inačicu i također primjećuje da *Hrvatski jezični savjetnik* zapisuje kao *pauspapir*, a pravopis IHJJ-a zapisuje kao polusloženicu (kao polusloženicu je također zapisuje i *Matičin pravopis*, ali i *Njemačko-hrvatski univerzalni rječnik* Renate Hansen-Kokoruš), iako su neki autori institutskoga pravopisa bili također i autori *Hrvatskoga jezičnog savjetnika*.
6. **Radio-Sljeme** → **Radio Sljeme** – u starijim pravopisima kao što je Babić-Finka-Mogušev, ali i u jezičnome savjetniku Nives Opačić stoji da je ispravno zapisivati *Radio Sljeme* kao polusloženicu. U *555 jezičnih savjeta* se vode analogijom da se u sintagmi *Televizija Zagreb* sklanja prvi dio, znači u genitivu to glasi *Televizije Zagreb*. To isto vrijedi i za *Radio Sljeme*. S obzirom na to da se u polusloženicama prvi dio ne sklanja, ovdje se ne radi o polusloženici.

3.2.3. Frazemske polusloženice

Kao zasebnu skupinu unutar polusloženica možemo izdvojiti frazemske polusloženice, što u svome radu napominju Kovačević i Ramadanović: “Posebna se pozornost poklanja frazemskim polusloženicama kao novoustanovljenoj skupini frazema prema frazemskome opsegu (*amo-tamo, brže-bolje, danas-sutra, rak-rana, više-manje, zbrda-zdola*)”. (2013: 275) Autorice napominju da se o njima u domaćoj literaturi jako malo piše. Uzmemo li za primjer Babića i njegovu *Tvorbu riječi*, on polusloženicama uopće ne pridaje previše pozornosti jer smatra da su “jezična pojava koja je na granici između sintakse i tvorbe jer se pravom tvorbom smatra način kojim na temelju dosadašnjih riječi nastaje nova jedinstvena riječ.” (Babić 1986: 32). Tek na kraju knjige spominje nekoliko priložnih polusloženica. U pravopisima (institutski⁸, *Matičin*⁹ te *Babić-Finka-Mogušev*¹⁰) polusloženice su obrađene kao dio

⁸ od 49. do 50. str.; od 52. do 53. str.; od 58 do 59. str.; 64. i 68. str. te od 104. do 106. str.

⁹ od 98. do 100. str. i od 145. do 150. str.

¹⁰ od 84. do 86. i od 88. do 89. te na 92. str.

sastavljenoga i rastavljenoga pisanja, pod pravilom o pisanju sa spojnicom i to za svaku vrstu riječi zasebno.

Kovačević i Ramadanović frazemske polusloženice dijele na:

1. **Frazemske polusloženice u kojima je barem jedna sastavnica neleksemska, stranoga podrijetla ili fonološki neprilagođena:** *cakum-pakum, cici-mici, cik-cak, cile-mile, fifti-fifti (fifty-fifty), fiks-ideja, hokus-pokus* itd.
2. **Frazemske polusloženice u kojima su obje sastavnice prilozi:** *amo-tamo, brže-bolje, danas-sutra, gore-dolje, jedanput-dvaput, kad-tad, kako-tako, koliko-toliko, lijevo-desno, malo-malo, malo-pomalo, manje-više, ovako-onako* itd.
3. **Frazemske polusloženice u kojima su sastavnice glagoli u kojemu obliku ili načinu:** *crkni-pukni, drž-ne daj, hoćeš-nećeš, laži-maži, peri-deri, povuci-potegni, stani-pani* itd.
4. **Frazemske polusloženice u kojima su obje sastavnice pridjevi:** *kakav-takav,*
5. **Frazemske polusloženice u kojima su obje sastavnice prijedlozi:** *uz-niz*
6. **Frazemske polusloženice u kojima su obje sastavnice imenice:** *rak-rana*
7. **Frazemske polusloženice u kojima je jedna sastavnica imenica, a druga prilog:** *dan-danas.*

4. Polusloženice u publicističkome stilu

Korpus kojim se u ovome istraživanju koristimo su tekstovi koji pripadaju publicističkome stilu i to dnevne novine (*Večernji list* od 25. travnja 2023.), tjedne novine (*Novi sisački tjednik*, br. 1097 od 6. travnja 2023.) i modni časopis (*Gloria* broj 1479 od 11. svibnja 2023.). Također smo analizirali i elektroničke izvore (*tportal.hr* i *vecernji.hr*), uzimajući u obzir da se ti izvori u današnje vrijeme koriste ponajviše. Odabrali smo korpus koji pokriva različite vrste publicističkih tekstova da bi dobili što raznovrsnije primjere polusloženica jer smo pretpostavili da se s obzirom na vrstu publicističkoga teksta i njegovu narav, u takvim trima različitim publikacijama pojavljuju i različite vrste polusloženica. Najprije smo iščitali korpus, pronašli polusloženice, analizirali iste te potom sintetizirali rezultate i komparativnom metodom pokušali utvrditi koje se vrste polusloženica pojavljuju u kojemu korpusu.

Objasnili smo svaki dio polusloženice zasebno, ali smo se osvrnuli i na status same polusloženice u suvremenim priručnicima te pokušali objasniti problematiku vezanu za njih. Polusloženice smo podijelili u tri kategorije, prema modelu koji donosi Glavaš (2010: 160-161), jer smatramo da ih je na taj način najjednostavnije prikazati te da su tako rezultati najpregledniji. Te su tri kategorije: imeničke polusloženice, pridjevne polusloženice i sve ostale, odnosno glagolske, priložne, ustaljene, frazemske itd.

4.1. Imeničke polusloženice

... gel-krema za područje oko očiju inspirirana je krioterapijom...¹¹

Gel-kreme tek su se nedavno pojavile na tržištu stoga je i taj pojam relativno nov. Radi se o dvije sastavnice: prva je *gel*, druga je *krema* u kojima je prva nesklonjiva (*gel-kreme, gel-kremi, gel-kremu ...*), svaka ima svoj naglasak, a označuju jedan pojam. Ovo je polusloženica jer se radi o kremi koja je ujedno i gel, odnosno ima teksturu gela.

... dobila novi zamah otkako se pojavila u hit-serijalu...¹², ... koju je prema hit-romanu Tisje Klijaković Braić...¹³

U primjerima *hit-serijal* i *hit-roman* nailazimo na polusloženice koje su nastale pod utjecajem engleskoga jezika, a izražavaju trenutno popularni medij, odnosno uspješnicu. Primjeri su polusloženice jer se sastoji od dvije sastavnice: prva *hit*, druga *serijal* i *roman*. Svaka ima svoj naglasak, prvi dio je nesklonjiv te obje označavaju jedan pojam. Iako je *hit* riječ stranoga podrijetla, u Matičinu se pravopisu ne piše u kurzivu, a razlog bi mogao biti jer se već ranije "udomaćila". Prema institutskome pravopisu, pravopisno neprilagođene sastavnice polusloženica pišu se ukošeno kao npr. *caffè-bar, jazz-glazba* pa tako bi trebao i *hit-serijal* i *hit-roman*.

... haljina sa šljokicama koju je pop-zvijezda Beyonce nosila...¹⁴

Polusloženica *pop-zvijezda* nastala je također pod utjecajem engleskoga jezika (engl. *pop star*). *Pop* je zapravo skraćeni oblik za riječ *popular* pa se nekada u publicističkim tekstovima nailazi i na inačicu *popularna zvijezda*, ali modni su časopisi

¹¹ *Gloria*, br. 1479, str. 43.

¹² *Gloria*, br. 1479, str. 46.

¹³ *Večernji list*, br. 21252, str. 31.

¹⁴ *Gloria*, br. 1479, str. 53.

naklonjeniji upotrebljavati polusloženice. Ponovno se radi o polusloženici jer se sastoji od dvije sastavnice: prva je *pop*, druga je *zvijezda*. Svaki dio ima svoj naglasak, prvi dio je nesklonjiv (*pop-zvijezde*, *pop-zvijezdi*, *pop-zvijezdu* ...) te polusloženica označava jedan pojam.

... a u Zrinu, kod nove **spomen-crkve**,...¹⁵, Tako je i svaka euharistija **spomen-slavlje** Uskrsa.¹⁶, Odavanje počasti žrtvama Jasenovca u **spomen-području** Donja Gradina...¹⁷

Spomen- označava objekt, lokaciju, zbivanje koje izaziva uspomenu, odnosno označava nešto vrijedno, nešto značajno. Sve tri polusloženice sastoje se od dvije sastavnice u kojima je prva sastavnica *spomen*, a druga *crkva*, *slavlje* ili *područje*. U sva tri slučaja (*spomen-crkva* i *spomen-slavlje* i *spomen-područje*) riječ je o tipičnome primjeru imeničkih polusloženica jer je prvi dio nesklonjiv, značenjski se nadopunjuju i označuju jedan pojam te svaka ima svoj naglasak.

Novi **klima-uređaj** sada je i u modelu ID.7...¹⁸

Ova polusloženica sastoji se od dviju sastavnica u kojoj je prva *klima*, a druga *uređaj*. Svaka ima svoj naglasak, a samo druga je sklonjiva (*klima-uređaja*, *klima-uređaju*, *klima-uređaj* ...). Kad god je to moguće, ovakve vrste polusloženica treba izbjegavati i, prema Matičinome pravopisu, kao atributni dio upotrijebiti pridjev ili imenicu u kosome padežu. Dakle, *klimatizacijski uređaj*.

Za iskusnog političara pomalo neočekivano, Plenković se također doveo u **pat-poziciju**.¹⁹

Ova polusloženica predstavlja terminologiju igre šaha, ali u ovom slučaju žurnalizam koji upućuje na neodređen položaj. *Pat* je riječ koja dolazi od latinske riječi *pactum* što znači dogovor, znači imenica, pa se ovdje radi o imeničkoj polusloženici. *Pozicija* je također imenica i svaka riječ ima svoj naglasak, s tim da se *pat* ne sklanja, a *pozicija* sklanja (*pat-pozicije*, *pat-poziciji* ...).

¹⁵ *Novi sisački tjednik*, br. 1097/XXIV, str. 2.

¹⁶ *Novi sisački tjednik*, br. 1097/XXIV, str. 3.

¹⁷ *Večernji list*, br. 21252, str. 21.

¹⁸ *Večernji list*, br. 21252, str. 37.

¹⁹ *tportal.hr*, 22.7.2023.

... kao da ne shvaćaju koliko je u biti to **remek-djelo** sasvim u skladu s njihovim poukama ...²⁰

Radi se o domaćoj riječi koja opisuje nešto vrhunski napravljeno, najbolje djelo svoje vrste. *Remek-* dolazi od praslavenske riječi **remeslo* što znači 'zanat', ali je u hrvatski jezik ušla "kružnim posuđivanjem" iz mađarske inačice 'remek'. Primjer je to imeničke polusloženice jer prva sastavnica *remek* te druga sastavnica *djelo*, svaka imaju svoj naglasak, prvi dio je nesklonjiv (*remek-djela*, *remek-djelu* ...), drugi se sklanja i označavaju jedan pojam.

4.2. Pridjevne polusloženice

U sljedećim primjerima, nailazimo na polusloženice sastavljene od koordiniranih pridjeva. Riječ je o polusloženicama koje imaju koordinirana svojstva, što znači da obje su sastavnice polusloženice bitne u važnosti što se tiče određivanja svojstva imenice.

... a tu su humanu **hrvatsko-austrijsku** vezu pozdravili intendantica HNK-a...²¹

Primjer se sastoji od dvije sastavnice: pridjeva *hrvatsko* i pridjeva *austrijska*. Radi o koordiniranim pridjevima koji su združeni u polusloženicu, a odnosi se na povezanost i hrvatskog i austrijskog humanitarstva; riječ je, dakle, o pridjevu s dvjema ravnopravnim sastavnicama od kojih svaka ima svoj naglasak.

... umjesto ceremonijalne, **crno-zlatne** dvorske halje...²²

Ova pridjevska polusloženica sastoji se od dvije sastavnice: prva je *crno*, druga je *zlatna*. Primjer je to još jedne polusloženice u kojoj vidimo načelo koordinacije u kojoj svaki dio ima svoj naglasak, prvi dio je nesklonjiv i označava jedan pojam: haljinu koja je i crne i zlatne boje.

... jela su **karipsko-afrička**...²³

Primjer je sastavljen od dvije sastavnice u kojoj je prva *karipsko*, a druga *afrička*. Pridjevska polusloženica s koordinacijskim načelom, svaka sa svojim naglaskom i

²⁰ *tportal.hr*, 22.7.2023.

²¹ *Gloria*, br. 1479, str. 17.

²² *Gloria*, br. 1479, str. 34.

²³ *Gloria*, br. 1479, str. 39.

prvim dijelom koji je nesklonjiv. Pridjevska polusloženica koja opisuje jela koja su i karipskoga i afričkoga podrijetla.

... radovi na zgradi **Kulturno-povijesnog** centra **Sisačko-moslavačke** županije...²⁴

Oba primjera sastoje se od dvije sastavnice te je prva *kulturno* odnosno *sisačko*, a druga *povijesni* odnosno *moslavačka*. Pridjevska polusloženica u kojoj oba dijela imaju svoj naglasak, prvi dio je nesklonjiv i označavaju jedan pojam. Centar je i kulturni i povijesni, a u drugome primjeru imamo službeni naziv županije (koja je i sisačka i moslavačka).

Pripremljeno je sve za otvorenje **edukativno-prezentacijskog** centra...²⁵

Vrsta pridjevske polusloženice u kojoj oba dijela imaju svoj naglasak, prvi dio je nesklonjiv i označavaju jedan pojam. Radi se o vrsti centra koji kroz teoretski i praktični dio odnosno kroz i edukaciju i prezentaciju osvještava svoje građane.

Sedam pokazanih žutih kartona samo je još jedna cveba na vrhu ove nogometne **petrinjsko-sisačke** torte...²⁶

Sportske novine teže uporabi žurnalizama i ovo je još jedan takav primjer. Ta „torta“ se odnosi i na petrinjsku i na sisačku nogometnu momčad koje su „zaradile“ ukupno sedam kartona. Još jedan primjer koordiniranih pridjeva u pridjevskoj polusloženici u kojoj je prvi dio nesklonjiv, obje imaju vlastiti naglasak te se sastoje od dvije sastavnice: prva je *petrinjsko*, druga je *sisačka*.

... glazbom su obogatile članice **Kulturno-umjetničkog** društva **Stručec**...²⁷

Ovakve vrste društva su i kulturne i umjetničke jer svojim radom čuvaju kulturu naroda, a ona uključuje umjetnost pjevanja, plesanja, sviranja itd. Polusloženica je sastavljena od prvog dijela, *kulturno*, i drugog dijela *umjetničko*. Oba dijela polusloženice zadržala su svoje značenje i naglasak, a prvi dio je nesklonjiv.

...može pokazati na određenom radnom mjestu ili **društveno-političkoj** poziciji²⁸

²⁴ *Novi sisački tjednik*, br. 1097/XXIV, str. 4.

²⁵ *Novi sisački tjednik*, br. 1097/XXIV, str. 6.

²⁶ *Novi sisački tjednik*, br. 1097/XXIV, str. 13.

²⁷ *Novi sisački tjednik*, br. 1097/XXIV, str. 16

²⁸ *Večernji list*, br. 21252, str. 7.

Primjer se sastoji od dvije sastavnice u kojoj je prva *društveno*, u drugoj je *politička*. Kontekst je članak o propustima obrazovnoga sustava i nepostojanju meritokratskoga sustava u RH koji bi ocijenio znanja i vještine učenika koje bi se mogli pokazati i u društvu i u politici. Da je bilo riječi o društvenoj politici, tada bi upotrijebili složenicu *društvenopolitičkoj*, ali u ovome kontekstu ne bi imala smisla. Riječ je o još jednoj polusloženici s koordiniranim pridjevima koji su zadržali svoje značenje, naglasak, a prvi dio je nesklonjiv.

... nego iz **financijsko-računovodstvene** sfere.²⁹

Radi se o sudskome vještaku koji je dio financijske sfere i računovodstvene sfere. Primjer se sastoji od prvoga dijela, *financijsko*, i drugoga dijela, *računovodstvena*. Koordinirani su to pridjevi te prvi je nesklonjiv, a oba su zadržali svoj naglasak i značenje.

Hrvatsko-američka glazbenica nominirana za Grammy o svojim velikim životnim promjenama.³⁰

Primjer pridjevne polusloženice jer se sastoji od dvije sastavnice: prva je *hrvatsko*, druga je *američka*. Svaki dio zadržao je svoj naglasak i prvi dio je nesklonjiv. Ovaj primjer opisuje osobu koja je hrvatskoga podrijetla i ima američku putovnicu što znači da je i američkoga podrijetla. Stoga oba dijela su zadržala svoje značenje.

... terenima **Sportsko-rekreacijskog** centra Staro Trnje...³¹

Pridjevna je ovo polusloženica koja je sastavljena od dvije sastavnice: *sportsko* i *rekreacijski*. Riječ je o pridjevskoj polusloženici jer se radi o centru koji nije namijenjen samo za profesionalno bavljenje sportom, nego i ljudi koji se rekreacijski bave sportom.

... prihvatila koalicijski sporazum s **Kršćansko-demokratskom** unijom...³²

Radi se o njemačkoj konzervativnoj političkoj stranci koju ističe i kršćanstvo i demokracija. Ovo je vrsta pridjevske polusloženice jer se sastoji od dvije sastavnice,

²⁹ *Večernji list*, br. 21252, str. 8.

³⁰ *tportal.hr*, 22.7.2023.

³¹ *Večernji list*, br. 21252, str. 14.

³² *Večernji list*, br. 21252, str. 20.

dva pridjeva. Prva sastavnica je *kršćansko*, a druga *demokratska*. Oba dijela polusloženice imaju svoj naglasak, prva se ne sklanja te su obje zadržale i svoj naglasak.

... na ovom EP-u su najuspješnije reprezentacije u **grčko-rimskom** stilu...³³

Osoba koja je izmislila naziv "Grčko-rimsko hrvanje" bio je Talijan Basilio Bartoli, koji je želio naglasiti tim imenom drevne vrijednosti.³⁴ Ova vrsta naziva se još i klasično hrvanje što znači da je dio i grčke i rimske tradicije. Polusloženica je sastavljena od dvije sastavnice u kojoj je prva *grčko*, a druga *rimski*. S time, svaka polusloženica ima svoj naglasak, te prvi dio ostaje nepromijenjen.

... vojnomo jačanju Kine i obuzdavanju njezina utjecaja u **azijsko-pacifičkoj** regiji.³⁵

Obilježava regiju i Azije i Pacifika koja uključuje suradnju raznih država s toga dijela svijeta u svrhu trgovine, politike i financija. Prva sastavnica ove polusloženice je *azijsko*, a druga *pacifička*. I ovdje uviđamo da je prvi dio nepromijenjen i svaki je dio zadržao svoj naglasak.

4.3. Priložne, glagolske, frazemske i ostale polusloženice

U publicističkome stilu priložne, glagolske, frazemske i ostale polusloženice nisu česte i pretežu one koje određuju približno vrijeme:

Vjerujem da ću igrati još **šest-sedam** godina...³⁶, Prije **tri-četiri** mjeseca jednostavno sam odlučio pitati...³⁷, ... šteta što takav zakon nije bio na snazi prije **10-15** godina,

...³⁸

Uviđa se da bi u ovim primjerima umjesto spojnice mogao stajati prijedlog *do*. U institutskome i u Matičinome pravopisu, riječ je o dvije sastavnice, sveze dvaju brojeva ili dviju brojevnih izvedenica kojima se izražava približna vrijednost, a svaka ima svoj naglasak.

Zanimljiv je primjer polusloženice koja označava relaciju *od – do*:

³³ *Večernji list*, br. 21252, str. 44.

³⁴ Preuzeto s: <http://arhiva.hhs.hr/stilovi-hrvanja/index.html>. (Pristupljeno: 13. kolovoza 2023.)

³⁵ *Večernji list*, br. 21252, str. 48.

³⁶ *Gloria*, br. 1479, str. 31.

³⁷ *Večernji list*, br. 21252, str. 32.

³⁸ *telegram.hr*, 22.7.2023.

... radovi na izgradnji dionice autoceste **Lekenik-Sisak**...³⁹

Odnos *od – do* izaziva najviše neslaganja u jezičnim priručnicima. Matičin pravopis, iako prizna i spojnicu i crticu, daje prednost spojnici, a institutski pravopis (2013: 107) i Babić-Mogušev (2010: 110) kažu da se odnos *od – do* zapisuje s crticom (znači *Lekenik – Sisak*). Anić-Silićev *Pravopis hrvatskoga jezika* također smatra da se crtom “može označavati vremenski, prostorni, količinski ili kakvi drugi odnos tipa *od – do*.” (Anić i Silić, 2001: 71).

U istraženome korpusu nađen je primjer:

... studirala sam kiparstvo i **dan-danas** fasciniraju me forma i struktura...⁴⁰

gdje se svi jezični priručnici, osim Matičinoga pravopisa, slažu da nije riječ o polusloženici, nego o prilogu koji je sastavljen od dvije punoznačnice i kao takav bi se trebao pisati sastavljeno: *dandanas*. Matičin pravopis navodi da se sa spojnicom pišu značenjski priložne sveze koje se sastoje od riječi drugih vrsta.

Trenutno tom izazovu doskačemo **više-manje** stihijskim uvozom.⁴¹

Spoj je ovo dvaju priloga koji ukazuje da je nešto približno. Polusloženica je sastavljena od dva dijela: prvi je dio *više*, druga je sastavnica *manje*. Također oba dijela polusloženice ima svoj naglasak.

Drugim riječima, rashodi iz državnog proračuna dobrim dijelom služe tome da bi učinili život u Hrvatskoj **koliko-toliko** jeftinijim.⁴²

Ovo je slučaj priložne polusloženice čije značenje se može opisati kao ‘do neke mjere’ dok svaki prilog zasebno određuje količinu. Također, svaki dio je zadržao svoj naglasak. S obzirom na to da se radi o priložima, oba dijela su nepromjenjiva. Zbog toga postoje slučajevi da ih neki jezikoslovci ne smatraju frazemskim polusloženicama. Na primjer, Babić (2002: 567) ih uvrštava u priložne polusloženice.

Dok se kupcima **pošto-poto** nastoje prodati električni automobili, ...⁴³

³⁹ *Novi sisački tjednik*, br. 1097/XXIV, str. 3.

⁴⁰ *Večernji list*, br. 21252, str. 30.

⁴¹ *tportal.hr*, 22.7.2023.

⁴² *tportal.hr*, 22.7.2023.

⁴³ *vecernji.hr*, 12. 8. 2023.

U ovom se primjeru radi o priložnoj polusloženici koja označava ‘pod svaku cijenu’, ‘obavezno’, ‘bezuovjetno’ i sl. Prva sastavnica je *pošto*, a druga *poto* te je svaki dio polusloženice zadržao svoj naglasak.

Nisu stigli formirati niti **kakav-takav** izvođački identitet...⁴⁴

Prema Mihaljević i Ramadanović, to je vrsta frazemske polusloženice u kojoj su obje sastavnice pridjevi ili u Matičinome pravopisu te kod Glavaša to je podjela polusloženica u kojima imamo vezu dvaju značenjski ravnopravnih pridjeva s frazeologiziranim značenjem zasnovane na suprotstavljanju značenjski ili fonemski oprečnih sastavnica. U institutskome pravopisu, riječ je o pridjevima nastalim povezivanjem dviju oprečnih sastavnica. Kao polusloženica, predstavljaju pojam koji prihvaća nešto slabije. U ovome slučaju, predstavlja nestabilni status imenice koju opisuje (identitet). Glavaš koristi ovu polusloženicu kao primjer kako naglasni kriterij nije precizno mjerilo za određivanje polusloženica. U ovome slučaju, obje sastavnice su sklonjive (*kakvog-takvog, kakvom-takvom, kakvim-takvim ...*). Međutim, ono prepoznatljivo kod ove polusloženice jesu naglasci na obje sastavnice i spojnica.

4.4. Tablica s polusloženicama

Imeničke polusloženice	Izvor polusloženice	Pridjevne polusloženice	Izvor polusloženice	Priložne, glagolske, frazemske i ostale polusloženice	Izvor polusloženice
gel-krema	Gloria, br. 1479, str. 43.	hrvatsko-austrijska	Gloria, br. 1479, str. 17.	šest-sedam	Gloria, br. 1479, str. 31.
hit-serijal	Gloria, br. 1479, str. 46.	crno-zlatna	Gloria, br. 1479, str. 34.	tri-četiri	Večernji list, br. 21253, str. 32.

⁴⁴ *tportal.hr*, 19.8.2023.

hit-roman	Večernji list, br. 21253, str. 31.	karipsko-afrička	Gloria, br. 1479, str. 39.	10-15	telegram.hr, 22.7.2023.
pop-zvijezda	Gloria, br. 1479, str. 53.	kulturno-povijesni	Novi sisački tjednik, br. 1097/XXIV, str. 4.	više-manje	tportal.hr, 22.7.2023.
spomen-crkva	Novi sisački tjednik, br. 1097/XXIV, str. 2.	edukativno-prezentacijski	Novi sisački tjednik, br. 1097/XXIV, str. 6.	koliko-toliko	tportal.hr, 22.7.2023.
spomen-slavlje	Novi sisački tjednik, br. 1097/XXIV, str. 3.	petrinjsko-sisačka	Novi sisački tjednik, br. 1097/XXIV, str. 13.	pošto-poto	vecernji.hr, 12.8.2023.
spomen-područje	Večernji list, 21252, str. 21.	kulturno-umjetničko	Novi sisački tjednik, br. 1097/XXIV, str. 16.	kakav-takav	tportal.hr, 19. 8. 2023.
klima-uređaj	Večernji list, br. 21252, str. 37.	društveno-politička	Večernji list, br. 21252, str. 7.	Lekenik-Sisak	Novi sisački tjednik, br. 1097/XXIV, str. 3.
pat-pozicija	tportal.hr, 22.7.2023.	financijsko-računovodstvene	Večernji list, br. 21252, str. 8.	dan-danas	Večernji list, br. 21252, str. 30.
remek-djelo	tportal.hr, 22.7.2023.	hrvatsko-američka	tportal.hr, 22.7.2023.		
		sportsko-rekreacijski	Večernji list, br. 21252, str. 14.		
		imovinsko-pravni	Večernji list, br. 21252, str. 17.		
		kršćansko-demokratska	Večernji list, br. 21252, str.		

			20		
		grčko-rimski	Večernji list, br. 21252, str. 44.		
		azijsko-pacifički	. Večernji list, br. 21252, str. 48.		

5. Zaključak

Zaključiti možemo da je problem polusloženica, u manjoj mjeri, definicija, a u većoj je je mjeri problem u tome što se smatra polusloženicom, a što vezanim riječima koje su bliske polusloženicama. Primjeri iz dnevnih novina, tjednika, modnoga časopisa i internetskih izvora (*vecernji.hr*, *tportal.hr* i *telegram.hr*) nam upravo to potvrđuju. Iz istraženoga korpusa vidimo da je pridjevskih polusloženica ponajviše, njih petnaest te da te vrste polusloženica prevladavaju u *Večernjem listu* pa onda *Novomu sisačkom tjedniku*, a najmanje ih ima u časopisu *Gloria*. Treba naglasiti da su najčešći primjeri koordiniranih primjera spojenih u polusloženicu. Zatim slijede imenske polusloženice, kojih je nađeno deset, koje su podjednako prisutne u svim istraženim korpusima. Najmanje ima priložnih, frazemskih, glagolskih i ostalih polusloženica. Od nađenih devet polusloženica, većina ih je korištena u recenzijama, osvrtima, komentarima, intervjuima, a manji dio ih je korišten u vijestima. Zanimljiv je primjer riječi *klima-uređaj* jer priručnici napominju da je takve polusloženice bolje zamijeniti hrvatskom inačicom spoja pridjeva i imenice. S obzirom na to da sama norma nije pomirena ni ujednačena što jesu polusloženice i gdje su njihove granice, takve greške nisu iznenađenje. Nadalje, u primjeru *dandanas* uočavamo da u priručnicima nema spora oko toga kako se ona piše, ali zbog nepažnje autora i zanemarivanja norme nailazimo na neujednačenost u pisanju. Primjeri kao što su *žiro-račun* i *kino-hit* pa i *20-metarska* također to potvrđuju. Prema institutskome pravopisu, *žiro-račun* se piše žiroračun jer je *žiro-* prefiksoid, u primjeru *kino-hita* također je riječ o prefiksoidnoj tvorbi, znači *kinohit*, a u primjeru *20-metarska*, prema institutskome pravopisu, riječ je o jednorječnici, znači treba ju zapisivati kao *dvadesetmetarska*. Naravno, bilo bi poželjno da se jezikoslovci dogovore oko neriješenih dvojbi jer bi tako i u praksi bilo manje neujednačenosti. Kao

što je rečeno, u našem smo korpusu pronašli pridjevskih polusloženica te upravo u njihovu pisanju pronalazimo najviše grešaka. Na koncu se slažemo s Glavašem (2010) koji kaže da polusloženice nisu rijetka pojava u pisanome jeziku i da je teško od govornika očekivati da ne dvoji u kakvome su odnosu dvije riječi kada ni pravila nisu sasvim jasna.

6. Popis literature i drugih izvora

KNJIGE:

- Anić, V. i Silić, J. (2001). *Pravopis hrvatskoga jezika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Babić, S. (1986). *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku: Nacrt za gramatiku*. Zagreb: JAZU – Nakladni zavod Globus.
- Babić, S. (2002). *Tvorba riječi u hrvatskome književnome jeziku*. Zagreb: HAZU – Nakladni zavod Globus.
- Babić, S. i Moguš, M. (2010). *Hrvatski pravopis usklađen sa zaključcima Vijeća za normu hrvatskoga standardnog jezika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Barić i dr. (1995). *Hrvatska gramatika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Brozović, D. (1970). *Standardni jezik*. Zagreb: Matica hrvatska.
- Frančić, A., Hudeček, L. i Mihaljević, M. (2005). *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnom jeziku*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naknada.
- Jonke, Lj. (1965). *Književni jezik u teoriji i praksi*. Drugo, prošireno izdanje. Zagreb: Znanje.
- Jozić, Ž. i dr. (2013). *Hrvatski pravopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*. Čakovec: Zrinski d.d.
- Katnić-Bakaršić, M. (1999). *Lingvistička stilistika*. Budimpešta: Open Society Institute.
- Opačić, N. (2015). *Reci mi to kratko i jasno: hrvatski za normalne ljude*. 2. prošireno izdanje. Zagreb: Znanje.
- Silić, J. i Pranjković, I. (2007). *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka sveučilišta*. 2. izdanje. Zagreb: Školska knjiga.
- Silić, Josip (2006). *Funkcionalni stilovi hrvatskoga jezika*. Zagreb: Disput.

- Težak, S. i Babić, S. (1973). *Pregled gramatike hrvatskoga književnog jezika za osnovne i druge škole*. VI, prerađeno izdanje. Zagreb: Školska knjiga.

ČLANCI:

- Glavaš, Z. (2010). *Polusloženice u novinskom stilu*, Hrvatistika, 4(4), str. 155-169. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/clanak/121421> (Pristupljeno: 25.12.2022.)
- Gojević, M. (2009). *Publicistički stil*, Hrvatistika, 3(3), str. 23-30. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/clanak/104324> (Pristupljeno: 28.05.2023.)
- Katičić, R. (1995). *Načela standardnosti hrvatskoga jezika*, Jezik, 43(5), str. 175-182. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/clanak/300342> (Pristupljeno: 23.05.2023.)
- Kovačević, B., i Ramadanović, E. (2013). *Frazemske polusloženice (od rječnika preko tvorbe do pravopisa i obratno)*, Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 39(1), str. 271-291. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/clanak/166942> (Pristupljeno: 07.05.2023.)
- Mihaljević, M. i Ramadanović, E. (2006). *Razradba tvorbenih načina u nazivlju (s posebnim obzirom na odnos među složenicama bez spojnika -o-, sraslicama i tvorenicama s prefiksoidima)*, Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 32(1), str. 193-211. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/9326> (Pristupljeno: 07.05.2023.)
- Pranjaković, I. (1996). *Funkcionalni stilovi i sintaksa*, Suvremena lingvistika, 41-42(1-2), str. 519-527. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/24426> (Pristupljeno: 21.08.2023.)

ZAVRŠNI I DIPLOMSKI RADOVI:

- Devčić, A. (2021) *Upotreba stilskih figura u Antici i danas*. Završni rad. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu.
- Prusina, A. (2020) *Problemi hrvatskoga rječotvorja*. Diplomski rad. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu.

7. Sažetak rada

Predmet proučavanja ovoga rada je tvorba polusloženica u jezičnim priručnicima te kako ih priručnici kategoriziraju te što smatraju polusloženicom kao i kako se polusloženice koriste u publicističkome stilu. Također, određuje se koje se to polusloženice najčešće koriste u publicističkome stilu i u kojemu kontekstu. Kako se autori suvremenih jezičnih priručnika njima sve više pridaju pažnje, tako sve više uviđamo nesuglasnosti i nejasnoće vezane za činjenicu što uopće smatrati polusloženicom. Rad također određuje vrste funkcionalnih stilova te kako se i oni kategoriziraju u raznim priručnicima te opisati što je to točno publicistički stil. Cilj ovoga rada je, uz probleme određivanja što je polusloženica, prikazati koliko i koje se to polusloženice učestalo koriste u publicističkim tekstovima i prikazati kako zbog navedenih problema određivanja, se javljaju i greške pisanja u tim istim tekstovima.

Ključne riječi: polusloženice, publicistički stil, definicija, tvorba

Abstract

The subject of study of this thesis is the formation of copulative compounds in language manuals and how the manuals categorize them and what they consider a copulative compound as well as how copulative compounds are used in journalist register. Also, it is determined which copulative compounds are most often used in journalist register and in which context. As the authors of modern language manuals pay more and more attention to them, we see more and more disagreements and ambiguities related to the fact of what should be considered a copulative compound. The thesis also determines the types language registers and how they are categorized in various manuals and describes what exactly journalist register is. The aim of this thesis is, in addition to the problems of determining what a copulative

compound is, to show how often and which copulative compounds are used in journalist register and to show how, due to the aforementioned problems of determination, writing errors also occur in these same texts.

Key words: copulative compounds, journalist register, definition, formation